

Қазақстан Республикасының Парламентінде Үкіметтік сағатта Қазақстан Республикасы Бәсекелестікті қорғау агенттігінің төрағасы (Монополияға қарсы агенттік) F.P. Әбдірахымовтың сөз сөйлеуі

Тақырыбы «Қазақстан Республикасы Бәсекелестікті қорғау агенттігі (Монополияға қарсы агенттік) қызметінің негізгі бағыттары»

Құрметті Сергей Александрович!

Құрметті депутаттар!

Сіздерге бүгін Бәсекелестікті қорғау агенттігінің 2012 жылы атқарған жұмыстары туралы баяндап беруге рұқсат етіңіздер.

(1-слайд)

Ең алдымен Агенттікке жүктелген негізгі міндеттерді атап өтуге мүмкіндік беріңіздер:

Бірінші: Адал бәсекелестікті дамытуға жәрдемдесу және тауар нарықтарын талдау

Біз бәсекелестіктің деңгейін айқындау мақсатында тауар нарықтарына талдау жүргіземіз. Талдау нәтижесі бойынша бәсекелестікті дамытуға кедергі келтіретін тосқауылдарды, сондай-ақ аталған саланы дамытуды тежейтін өзге де жүйелі проблемаларды анықтаймыз. Содан кейін Агенттік салалық мемлекеттік органдарға тиісті салада бәсекелестікті дамыту жөніндегі шараларды қабылдау туралы ұсыныстарды жібереді.

Бұдан басқа, біз Үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің мемлекеттік тізілімін қалыптастыру үшін талдау нәтижелерін пайдаланамыз.

Екінші: Монополияға қарсы заңнама құқық бұзушылығының алдын алу, анықтау және тергеу, жолын кесу.

Монополияға қарсы заңнаманы бұзу фактілері бойынша біз тергеу және нарық субъектілерін ескерту мақсатында «Бәсекелестік туралы» Заң бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргіземіз.

Үшінші: Бәсекелестікі шектеуге және (немесе) жоюға бағытталған мемлекеттік органдардың актілерінің, әрекеттерінің (әрекетсіздіктерінің) жолын кесу.

Мемлекеттік органдар бәсекелестікті шектейтін немесе шектеуі мүмкін шешім қабылдаған жағдайда, Агенттік мемлекеттік органдарға қатысты тергеу жүргізеді. *(Мысалы, Ақтөбе облысының Денсаулық сақтау басқармасы медициналық қызметтерге мемлекеттік сатып алу жүргізген кезде өзінің ведомстволық бағынысты ұйымына артықшылық беру арқылы бәсекелестікті шектеген).*

Төртінші: Экономикалық шоғырлануды бақылау.

Бұл нарық субъектісі акциялардың 25 %-дан астамын, егер мәміле қатысушыларының теңгерімдік құны 2 млн. **АЕК (3 млрд. 236 млн. тг)** асса, басқа нарық субъектісінің қатысу үлесін сатып алады. Мұндай мәміле Агенттікпен келісілу керек.

Мұндай мәміле сатып алушы үстем жағдайды күшейтуге, не белгілеуге әкеп соқса, БҚА мұндай мәмілені жасаудан бас тартады. *(Мысалы «ОАОЭК» ЖШС «АРЭК» ЖШС-ның қатысу үлесінің 100%-ын сатып алуға өтінішхатпен жүгінді. Талдау барысы аталған мәміле Астана қаласы бойынша электр энергиясы нарығында «ОАОЭК» ЖШС үстем жағдайын күшейтуге әкеп соғатынын көрсетті, сондықтан Агенттік аталған мәмілені жасаудан бас тартты.).*

Бұдан басқа Агенттік атқарушы органдар, директорлар кеңесі, қадағалау кеңестері немесе басқа да басқару органдарының мүшелерін келіседі.

Бесінші : Экономикаға мемлекеттің қатысу үлесін қысқарту.

Агенттік 2009 жылдан бастап мемлекеттік кәсіпорындар, мемлекеттің қатысуымен АҚ, ЖШС-ы атынан бизнеске мемлекеттің қатысу негізділігі мен орындылығын талдайды. Үстем үлесі 50%-дан астам мемлекеттің қатысуымен кәсіпорын құру БҚА-мен келісілуі тиіс.

Алтыншы: Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі функцияларды іске асыру.

Біз тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері жөніндегі мемлекеттік органдар мен қоғамдық бірлестіктердің жұмысын үйлестіреміз.

Жетінші: Бірыңғай экономикалық кеңістік шеңберінде бірлескен талдаулар мен тергеулерді жүргізу.

БЭК құрумен байланысты жалпы нарықтарға талдау жүргізе бастадық, сондай-ақ БЭК шеңберінде бәсекелестіктің қағидаттарын бұзу фактілері бойынша дербес немесе бірлескен тергеу жүргіземіз.

Жоғарыда көрсетілген бағыттар бәсекелестікті қорғауды қамтамасыз етеді және жүйелі, стратегиялық бағыттар болып табылады.

Қабылданған шаралар туралы барынша нақтырақ айтуға рұқсат етіңіздер.

Енді нақтырақ тоқталсақ: **(2-слайд)**

БІРІНШІ. ТЕРГЕУ

Агенттік 2012 жылғы 9 айда **119 тергеуді** аяқтады (*105 нарық субъектісіне, 14 – мемлекеттік органға қатысты*), бұл өткен жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда, 37 %-ға көп (*2011 жылы – 87 тергеу, негізгі себеп – бәсекелестікті адвокаттандыру (насихаттау) жөніндегі Агенттіктің жұмысын күшейту*).

Анықтама: салалар бөлінісінде анықталған бұзушылықтардың үлесі мынадай үлгіде көрінеді: ОЭК нарығы – 26,1%, көлік және байланыс – 13,4%, АӨК – 15,1%, мемлекеттік органдар – 12,6%, қаржы нарықтары – 4,2% және өзге де нарықтар – 28,6%.

Сондай-ақ бюджетке түсім сомасы өсті, 2011 жылғы **250 млн.теңгенің орнына 295 млн. теңгені құрады.**

(3-слайд)

Жүргізілген тергеулер бойынша ақпарат БАҚ-та және Агенттіктің сайтында тұрақты жарияланып отырады, мен тек солардың кейбіріне тоқталып өтсем деймін.

1) Роуминг қызметіне қосылу үшін шекті мәндерді белгілеу арқылы үстем жағдайды теріс пайдалану фактісі бойынша **«Кар-Тел» ЖШС (Beeline) және «GSM Қазақстан» ЖШС (K-cell)** мобильдік операторларына қатысты тергеу аяқталды.

«Кар-тел» ЖШС-ға 155 млн. теңге айыппұл салынды. Ақша бюджетке аударылды.

«GSM Қазақстан» ЖШС бойынша 280 млн. теңге айыппұл салынды, қазір біздің шешімімізді даулау бойынша сот үрдісі жүріп жатыр.

2) «Гелиос» ЖШС және «Royal Petrol» ЖШС қолмақол есеп айырыса отырып, Аи-92 маркалы бензинді бөлшек саудада өткізу көлемдерін негізсіз шектеді.

Біз Гелиосқа 4,1 млн.тг, Роял Петролуге 4,2 млн. тг айыппұл салдық.

(4-слайд)

3) «Газпром нефть-Казахстан» ЖШС, «Delta Energy» ЖШС, «Эльдорадо-2005» ЖШС, «Қазақстан отын компаниясы» ЖШС, «Эридан Инвест» ЖШС АИ-92 маркалы бензинге көтерме бағаны негізсіз көтерді.

Біз жалпы сомасы 202, 4 млн. теңгеге айыппұл салдық.

4) «Ақ бидай-Терминал» АҚ астықты аудару-түсіруге шарт жасасқанда жекелеген астық трейдерлеріне негізсіз бас тартқан.

Аталған АҚ-ға 15, 2 млн. теңгеге айыппұл салынды.

(6-слайд)

5) Сондай-ақ «АЭС» компаниясының америкалық тобына қатысты тергеуді аяқтадық.

«АЭС Өскемен ЖЭО», «АЭС Өскемен ГЭС», «АЭС Шүлбі ГЭС» және «Нұрэнергосервис» ЖШС-ға қатысты тұтынушылардың құқықтарына қысым жасауға әкеп соққан электр энергиясына бағаны негізсіз көтеру бөлігіндегі бәсекелестікке қарсы келісілген іс-әрекеттер фактісі бойынша сомасы **20 миллиард теңгеден** астам айыппұл салынды.

Қазір сот жүріп жатыр. Олар Лондонда халықаралық сотта біздің шешімімізді дауласып жатыр.

6) «Қазақмыс» корпорациясы» ЖШС-ға қатысты электр энергиясына шарттар жасасудан бас тарту фактісі бойынша тергеу аяқталды, оларға **1,4 млрд. теңге** айыппұл салынды.

Аталған тергеулер бойынша сот үрдістері жалғасуда.

(7-слайд)

Қазір біз «Қазақстан темір жолы» АҚ, «АрселорМиттал Теміртау» АҚ, «Еуроазиаттық энергетикалық корпорациясы» АҚ, «Екібастұз ГРЭС» АҚ, «Эйр Астана» АҚ және басқа да субъектілер бойынша **66 тергеу жүргізіп жатырмыз.**

(Анықтама: «ҚТБЖ» ЖШС және «Киберблат Қазақстан» ЖШС төлем терминалдары арқылы тауарларға (жұмыстарға, қызметтерге) ақы төлегенде төлем қабылдауды ұйымдастыру бойынша өзінің тұтынушыларына қатысты әртүрлі баға және әртүрлі жағдай қолдану бөлігі;

«Кселл» ЖШС және «Кар-Тел» ЖШС интерконнектке ставка белгілеу бойынша бағалық сөз байласу бойынша. 7 жылдан астам аралықта аталған субъектілер интерконнектке бірдей ставка қолданады.

«Эйр Астана» АҚ халықаралық бағытқа билеттер беруде негізсіз сервистік жиын алу бөлігі, бұл өз кезегінде тұтынушылардың заңды құқықтарына қысым жасайды;

«Еуроазиаттық энергетикалық корпорациясы» АҚ және «Екібастұз ГРЭС» АҚ, «АЭС Өскемен ГЭС» және «Шүлбі ГЭС» ЖШС тауарды өткізу мүмкіндігі болған жағдайда, электр энергиясын жеткізу шарттарын жасасудан негізсіз бас тарту бөлігі;

«Қазақстан Темір жолы» ұлттық компаниясы АҚ және «АрселорМиттал Теміртау» АҚ бәсекелестікке қарсы келісімдер белгілері бойынша, «АрселорМиттал Теміртау» АҚ-ның Қарағанды тиеу-көлік басқармасы «Угелесинтез» ЖШС-ның кіреберіс жолдарына, сондай-ақ басқа да жүк жөнелтушілерге жүктерді тиеу үшін вагондарды беруге негізсіз тыйым салу бөлігі.)

(8-СЛАЙД)

Бұдан басқа біз осы жылы бәсекелестікке қарсы іс-әрекеттер фактілері бойынша мемлекеттік органдарға қатысты 14 тергеу аяқтадық.

Мұнда барлық мемлекеттік органдар жекелеген бизнесмендердің мүдделерін «әдейі» не мүдделікті қолдап бәсекелестікті шектейтін шешімдер қабылдады дегім келмейді.

Көптеген жағдайларда бұл заңнаманы білмеудің салдарынан болады.

Сонымен қатар мұндай фактілерді біз жазасыз қалдыра алмаймыз.

9 тергеу бойынша мемлекеттік органдарға қатысты әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалды.

Анықтама: 1) ҚР ТЖМ Төтенше жағдайларды және өнеркәсіптік қауіпсіздікті мемлекеттік бақылау комитеті; 2) «Ақтөбе қаласы Жер қатынастары бөлімі» ММ, 3) «Қарағанды облысы Әділет департаменті Қаражал қаласының Әділет басқармасы» ММ, 4) «Семей қаласының Экономика және қаржы бөлімі» ММ, 5) «Алға аудандық жер қатынастары бөлімі» ММ (Ақтөбе облысы); 6) «Ақтөбе облысы бойынша Қылмыстық-атқару жүйесі департаменті» ММ; 7) «Қобда аудандық тұрғын-үй коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі» ММ (Ақтөбе облысы); 8) «Қобда аудандық білім беру, дене тәрбиесі және спорт бөлімі» ММ, 9) «Талдықорған қаласының Жер қатынастары бөлімі» ММ.

(9 - СЛАЙД)

5 тергеу бойынша Қазақстан Республикасының монополияға қарсы заңнамасының нормаларын бұзушылықты жою туралы нұсқама шығарылды.

Анықтама: 1) Қазақстан Республикасы Табиғи монополияларды реттеу агенттігінің Батыс Қазақстан облысы бойынша департаменті; 2) «Жамбыл облысы Әділет департаменті Т. Рысқұлов ауданының Әділет басқармасы» ММ, 3) «Астана қаласының Жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары басқармасы» ММ; 4) «Ақтөбе облысының Денсаулық сақтау басқармасы» ММ, Батыс Қазақстан облысы Ішкі істер департаменті Жол полициясы басқармасы.

ЕКІНШІ. (10 - СЛАЙД)

Келесі бағыт – Үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің мемлекеттік тізілімін қалыптастыру және жүргізу.

Мемлекеттік тізілім – табиғи немесе мемлекеттік монополия жағдайында тұрған нарықтарды қоспағанда, тауар нарығында үстем немесе монополиялық жағдайға ие нарық субъектілерінің тізбесі.

Талдау нәтижесі бойынша нарық субъектілері, егер:

- тауар нарығында бір субъектінің жеке үлесі 35%-ды не одан көпті құраса;
- оларға тиісті тауар нарығында үлестің көбі тиесілі кемінде үш нарық субъектісінің жиынтық үлесі 50 %-ды және одан астамды құраса;
- оларға тиісті тауар нарығында үлестің ең көбі тиесілі кемінде төрт нарық субъектісінің жиынтық үлесі 70%-ды және одан астамды құраса Тізілімге енгізіледі.

Тізілімге енегізілген нарық субъектісі егер **темір жол көлігі, электр-және жылу энергетикасы, мұнай өнімдерін өндіру, мұнайларды тасымалдау, азаматтық авиация, порттық қызмет, телекоммуникация және почта байланысы** саласындағы қызметтерді көрсетсе, онда аталған субъектінің бағасын мемлекеттік органдар (ТМРА, ККМ) реттейтін болады.

(11 - СЛАЙД)

Тізілімге енгізілген нарық субъектілерінің саны жыл сайын азаюда, мысалы, 2009 жылы Тізілімде **мың субъекіден астам болды**, ал қазір – **622 нарық субъектісі** тұр. Бұл жақсы көрсеткіш. Яғни, экономика саласында бәсекелестіктің дамығандығын көрсетеді.

Тізілім тауар нарықтарына жүргізілген талдаулар қорытындысы бойынша қалыптастырылады.

Ағымдағы жылғы 9 айда бәсекелестіктің деңгейін зерделеу мақсатында 94 тауар тобы бойынша 27 талдау жүргізілді (*тарату материалдарына жүргізілген талдаулар тізбесі*).

Бірқатар талдауларға тоқталып өткім келеді.

1) **Біз электр энергиясының** көтерме сауда нарығына талдау жүргіздік. Талдау нәтижесі бойынша біз энергия өндіруші ұйымдарға қатысты Бас прокуратура, ИЖТМ және ТМРА-мен бірлескен тексеруге бастамашылық еттік.

(12 - СЛАЙД)

Жүргізілген жұмыстың алдын ала нәтижелері энергетикалық нарықта бірқатар жүйелі проблемалардың бар екенін көрсетті.

1. Электр станциялары тарифтерді көтеру нәтижесінде алынған ақшалай қаражаттың жоғары көлемін құрылтайшыларға дивидендтерді төлеуге жібереді.

Жекелеген электр станцияларына 2011 жылы бағаны көтеру себебінен 2,7 миллиард теңгеден астам кіріс түсті, әр қайсысы бұл ретте инвестицияға бар болғаны **24,9 млн.теңге** жіберді, қалған **24,9 млн.теңгеден** астамы (әрқайсысы) акционерлерге дивидендтер төлеуге бағытталды.

2. Электр станциялары тарифке электр энергиясын өндірумен байланысты емес шығыстарды қосады, олар мерекелік мәдени-бұқаралық іс-шаралар өткізуге, директорлар кеңесі мүшелеріне сыйақы төлеуге шығыстар, әртүрлі мүшелік жарналар.

(Мысалы, «Жамбыл ГРЭС» АҚ мерекелік-мәдени бұқаралық іс-шаралар өткізуге 965 646 тг. жіберді).

3. Жекелеген электр станциялары тарифтерді көтеру нәтижесінде алынған ақшалай қаражатты банктерде депозиттерде сақтайды.

(мысалы, «ЭГРЭС-2» АҚ 2011 жылы сомасы 3 млрд. тг. астам ақшалай қаражатты депозиттерге аударды).

(13 - СЛАЙД)

Көрсетілген проблемаларды шешу мақсатында Үкімет өндірушілер тобы бойынша электр энергиясына шекті тарифтерді белгілеудің қолданыстағы тетігін (яғни барлығына бірдей) жою және оның орнына тиісті Баға белгілеу тәртібін әзірлей отырып, негізделген тарифтер негізінде әрбір өндірушіге жеке шекті тарифтер бекіту жүйесін енгізу жөніндегі біздің ұсынысымызды қарайды.

Сондай-ақ энергия өндіруші ұйымдардың өзінің инвестициялық міндеттемелерін тиісті орындағанына бақылауды күшейту қажеттілігі туралы ұсынысты жібердік.

(14 - СЛАЙД)

2) Біз сондай-ақ **әуежай қызметтері** нарығына талдау жүргіздік. Әуежайлардың базалық қызметтері табиғи монополиялар саласына жатады және мұндай қызметтерге тарифтерді мемлекет реттейді. Аталған жағдай 21 әуежайдың ішінде тек қана 8-і ғана рентабельді болуына әкелді.

Әуежай қызметтерін шамадан тыс реттеу көптеген әуежайлардың шығынды болуына әкелді, қазір өте мүшкіл жағдайда.

(15 - СЛАЙД)

Басқа елдердің (Ресей, ЕО елдері) тәжірибесі бойынша жергілікті әуежайлардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін мыналарды ұсындық:

1. Әуежайлар аумағында авиаотынды сақтау және өткізу бойынша отын май құю станцияларын салу үшін басқа да ұйымдарға қолжетімділікті қамтамасыз ету;

2. Әуежайларды шығынды еткен, әуежайлардың реттелетін қызметтерге тарифтерін қайта қарау;

3. Әуежайлар өзге қызметтен 5 %-дан аспайтын табыс алу құқығын шектеуді алып тастау *(мысалы, дамыған елдерде әуежайлар барлық табыстан 70 %-ға жуығын өзге қызметтен алады);*

Авиатасымалдау нарығы бойынша 2012 жылғы шілдеге дейін маршруттық бәсекелестік болмағанын атап өткім келеді, өйткені жылдың

басында нақты маршруттармен рейстер мен авиакомпаниялардың саны конкурс өткізу арқылы заңды түрде айқындалды.

Бәсекелестікті дамыту үшін Агенттік ішкі авиамаршруттарға конкурстардың күшін жою бойынша ұсыныстар жіберді.

Заңнамаға өзгерістер енгізіліп, конкурстардың күші жойылды (2012 жылғы 10 шілдеде «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне рұқсат беру құжаттарын қысқарту және мемлекеттік органдардың бақылау-қадағалау функцияларын оңтайландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» №36 Заңы күшіне енді).

Агенттік «бір маршрут – бірнеше тасымалдаушылар» қағидатын сақтауды ұсынды, мұны Көлік және коммуникация министрлігі ішкі авиажелілерде отандық компаниялар арасында авамаршруттарды бөлу кезінде ескерді.

Ағымдағы жылы маршруттарда 2-3 тасымалдаушылардан жұмыс істейді. Мысалы, Алматы-Астана-Алматы маршрутында «SCAT» авиакомпаниясы» АҚ және «Эйр Астана» АҚ-дан басқа 2012 жылғы 17 тамыздан бастап «BEK AIR» АҚ ұшулары жүзеге асырыла бастады, соңына дейін жол жүру билетінің құны 15000 теңге.

(16 - СЛАЙД)

3) Мобильдік байланыс нарығы

Қазақстанда мобильдік абоненттердің саны 6,8 миллионға өсті, қазір 20 миллионнан астам абонентті құрайды.

Агенттік мобильдік байланыс бағасына салыстырмалы талдау жүргізді, Қазақстандағы тарифтер ТМД елдерімен салыстырғанда, жоғары күйінде қалып отыр.

Қазақстанда қалалық телефондарға, мобильдік басқа операторларға, сондай-ақ мобильдік интернетке шығыс қоңыраулары Ресеймен, Белоруссиямен, Өзбекстанмен және Қырғызстанмен салыстырғанда, ең жоғары болып табылады.

Жоғары бағалар интерконнект аталатын оператораралық қосылуларға жоғары ставкаға байланысты. Мұндай жағдай да ұялы

байланыс қызметі нарығында бәсекелестікті дамыту және аталған нарыққа жаңа операторлардың кіруі үшін тосқауыл болады.

Талдау нәтижесі бойынша Агенттік интерконнект қызметі бойынша байланыс операторларын Тізілімге енгізу туралы бұйрыққа қол қойды.

Тізілімге енгізілгеннен кейін Көлік және байланыс министрлігі интерконнектке бағаға сараптама жүргізуі және жаңа тариф орнатуы тиіс. Алайда субъектілер Агенттіктің бұйрығына дауласып, сотқа жүгінді.

Сот ісін жүргізу барысында бұйрықтың күші жойылады, біз қазірде 1 сатыны жеңіп шықтық, енді соңғысы қалды, егер жеңіп шықсақ, қолданыстағы тарифтен едәуір төмен жаңа тарифтер белгіленетін болады.

Сондай-ақ Агенттік Ресей Федералдық қызметімен бірлесіп роумингке қосылу үшін баға мен шекті мәндерді төмендету мақсатында мобильдік операторларға қатысты тергеу жүргізді.

Роумингте баға едәуір төмендеді, ал операторларға айыппұл салынды. Естеріңізде болса, бұрын роумингке қосылу үшін теңгерімде 15 мың теңге болуы қажет еді, ал қазір 2 АЕК (3 236 тг).

ҮШІНШІ. (17 - СЛАЙД)

Агенттік қызметінің келесі қызметі – бұл экономикалық шоғырлануды бақылау.

Заң жүзінде экономикалық шоғырланудың 5 түрі бар. Олар слайдта көрсетілген.

Анықтама: Мыналар:

- 1) нарық субъектісін бірігу немесе қосылу жолымен қайта ұйымдастыру;*
- 2) бір нарық субъектісі басқа нарық субъектісінің жарғылық капиталындағы акцияларының, қатысу үлестерінің, пайларының 25%-дан астамын сатып алуы;*
- 3) егер берілетін мүліктің теңгерімдік құны иеліктен шығаратын субъектінің теңгерімдік құнынан 10%-дан асып түссе, басқа нарық субъектісінің негізгі өндірістік құралдары мен материалдық емес активтерін бір субъектінің меншікке алуы, иеленуі және пайдалануы;*
- 4) нарық субъектісінің басқа нарық субъектісі орындау үшін міндетті нұсқаулар беруге, не оның атқарушы органының функцияларын жүзеге асыруға мүмкіндік беретін **құқықтар** алуы;*
- 5) көрсетілген жеке тұлғалар аталған субъектілерде олардың кәсіпкерлік қызметті жүргізу шартын айқындаған жағдайда, екі және одан көп нарық субъектілерінің басқару органдарына сол жеке тұлғалардың қатысуы экономикалық шоғырлану болып танылады.*

(18 - СЛАЙД)

Біз талдау жүргізіп, **бизнесе әкімшілік қысымды төмендету мақсатында** бәсекелестік мәселелері жөніндегі заң жобасына монополияға қарсы органмен экономикалық шоғырлануды келісу рәсімдерін оңайлату бойынша түзетулер енгіздік.

Аталған заң жобасын Агенттік әзірлеп, қазір Парламенттің қарауында.

Біз экономикалық шоғырланудың 2 түрі бойынша Агенттіктің келісімін алу міндетін және оларды хабарламалық сипатқа ауыстыруды алып тастауды ұсындық.

Бұл: 1) нарық субъектісінің басқа субъектіге нұсқау беруге мүмкіндік беретін құқығын сатып алуы, 2) жеке тұлғалардың екі және одан көп нарық субъектілерінің басқару органдарына қатысуы.

Сондай-ақ активтердің жиынтық теңгерімдік құнының мөлшерін немесе экономикалық шоғырлану мәмілесін тану үшін тауарларды өткізудің жиынтық көлемін ұлғайтуды ұсындық.

Қазір бұл көрсеткіш **2 млн. АЕК** немесе 3,2 млрд. теңге, ал біз **10 млн. АЭК** ұсынамыз, бұл – 16, 1 млрд. теңге, яғни **бұл көрсеткіш 5 есеге ұлғаяды.**

Экономикалық шоғырлануға жататын және монополияға қарсы органмен келісуге жататын мәмілелердің санын ең аз дегенде, 30%-ға қысқарту болжанады.

ТӨРТІНШІ. (19 - СЛАЙД)

Бәсекелестікті дамыту үшін мемлекеттің кәсіпкерлік қызметке қатысу үлесін төмендету маңызды мәселелердің бірі болып табылады.

(20-слайд)

Жалпы мемлекеттік кәсіпорындар және мемлекеттің қатысуымен АҚ, ЖШС одан әрі жүргізетін қызметіне **4 818** өтінішхат қаралды, олардың **441-іне** бас тартылды. Сондай-ақ **818** субъектіге жекелеген қызмет түрлерін жарғыдан алып тастап, бәсекелес ортаға беру тапсырылды.

Қазіргі кезде квазимемлекеттік секторды бәсекелес ортаға беру үрдісі жүріп жатыр, бұл ретте мынадай проблемалар туындады:

- саудада сұраныстың болмауы (жеке бизнес үшін тартымдылықтың болмауы);
- ұйымдардың рентабельсіздігі;
- жекелеген мемлекеттік органдар өздерінің ведомстволық бағынысты кәсіпорындарын жекешелендіру рәсімдерін созуы.

Агенттіктің бұрын қабылдаған бұйрықтарының күшін жойған жайттар да орын алуда.

Мысалы, астананың санитарлық тазалығымен айналысатын «Астана Тазалық» ЖШС-ның одан әрі жүргізетін қызметінен бас тарту туралы шешім қабылданды.

Біз содан кейін аталған шешімді қайта қарап, бұл кәсіпорынның одан әрі жүргізетін қызметіне келісім бердік, өйткені бұл кәсіпорынды жекеменшікке берсек, үлкен тәуекелдер бар.

Оралда «Жайық жарығы» ЖШС-ға (көшені жарықтандыру), және «Горлифт» ЖШС, ал Алматы қаласында «Горсвет» ЖШС-ға келісім бердік.

Алматы облысында 60 жылдан бері сирек кездесетін өсімдіктер өсірумен және осы салада ғылыммен айналысатын «Лесной питомник» АҚ-ның одан әрі жүргізетін қызметіне бас тартылды.

Бұл шешімді де біз қайта қарап, Білім және ғылым министрлігінің құрамында оның одан әрі жүргізетін қызметіне келісім бердік, әйтпегенде ғылыми еңбек пен сирек кездесетін көптеген өсімдіктерден айырылып қаламыз.

Астана қаласы бойынша біз сондай-ақ қабылданған шешімдерді қайта қарадық және «Астанаторхитектура» ЖШС-ның (Астана қ. кадастрын жүргізу), «Астана-Бәйтерек» ЖШС-ның одан әрі жүргізетін қызметіне келісім бердік.

Слайдта көріп отырғандай, кәсіпорындардың көп бөлігі білім беру, денсаулық сақтау және мәдениет саласын құрайды.

Қазір Үкіметте Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің орынбасары Қ.Н. Келімбетовтің басшылық етуімен арнайы комиссия жұмыс істейді, олар одан әрі ұйымдық-құқықтық нысан бойынша ұсыныстар енгізуі тиіс.

Нұсқалардың бірі, бұл ақылы қызметтерді көрсету құқығымен оларды мемлекеттік мекеме етіп қайта ұйымдастыру.

(21-СЛАЙД)

• 2012 жылғы 17 шілдеде Агенттік әзірлеген «Кейбір заңнамалық актілерге мемлекеттік монополия мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңы күшіне енді.

Аталған заң шеңберінде 24 қызмет түрінен 4-еуі бәсекелес ортаға шығарылды. (Бұл: 1) коммуналдық қалдықтарды көму; 2) генофонды сақтау мақсатында жануарлар әлемі объектілерін қолдан көбейтуді қоса алғанда, молықтыру; 3) күзет қызметтерін көрсету; 4) орман шаруашылығы (мемлекеттік орман қоры учаскелерінде селекциялық-тұқым шаруашылығы мақсатындағы объектілерді аттестаттау және есепке алу, мемлекеттік орман қоры учаскелерінде селекциялық-генетикалық мақсаттағы объектілерді аттестаттау және есепке алу).

БЕСІНШІ. (22-СЛАЙД)

2010 жылдан бастап Агенттік **тұтынушылардың құқықтарын қорғау** мәселелерін үйлестіру жөніндегі уәкілетті орган болып табылады.

Ағымдағы жұмыс осы бағытта жүргізілуде.

Анықтама: Проблемалық мәселелерді анықтау мақсатында 2011 жылы тұтынушылардың шағымдарына талдау жүргізілді. Мемлекеттік органдарға, әкімдіктерге және қоғамдық бірлестіктерге 6 510 хат келіп түсті. Бұдан басқа, Қазақстан тұтынушылар лигасына 19 612 қоңырау түсіп, «қауырт желі» ұйымдастырылды.

Шағымдардың көпшілігі **тауарлардың** (41%) және **көрсетілетін қызметтердің** (29%) сапасына келетіні белгіленді. Әдетте, мұндай жағдай сатушылардың дәрежелігіне, кәсіби білімінің жоқтығына, немқұрайдылығына байланысты. Бір жағынан тұтынушылардың аңғалдығы, сенгіштігі, құқықтық сауатсыздығы болып табылады, өз құқықтарын қорғауға енжарлық осындай нәтижеге әкеп соғады.

ТКШ саласындағы азаматтардың өтініштері 21%-ды құрайды (аталған санаттың құрылымы мынадай үлгіде көрінеді: электр-, жылу-, су- бермеу (сөндіру), газбен жабдықтамау – 30%; үйлерді салу сапасы – 19%; коммуналдық қызметке соманы қателесіп аудару – 16%; ПИК әрекеті (әрекетсіздігі) – 14%; өзге де (есепке алудың бақылау аспаптарын орнату, лифттердің болмауы және т.б.) – 19%).

Қазақстан Ұлттық тұтынушылар лигасымен қазақстандық тұтынушыларды қолдау және олардың құқықтарын қорғау мақсатында бірлескен жұмыс туралы меморандумға қол қойдық.

Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі журнал шығарамыз.

Жуық арада «Еуразия» бірінші арнасында «Право на качество» атты телехабар жүргізіле бастады, ол тұтынушылардың сауаттылығын және тұтынушылардың құқықтарын қорғауда азаматтық белсенділікті арттыруға ықпал етеді.

Біз бұл тедлехабарды біздің әріптесіміз Мәжіліс депутаты, Тұтынушылар лигасының төрағасы **Романовская Светлана Юрьевна** жүргізетіндігіне қуаныштымыз.

Жалпы, тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі жұмыстарды жандандыру үшін жаңа заңнама қажет.

Бұл ретте осы істе басты рөлді қоғамдық ұйымдар атқаруы тиіс.

Сондықтан тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі заң жобасының тұжырымдамасы әзірленді, онда тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі қоғамдық ұйымдарға қосымша өкілеттіктер бөлу, сондай-ақ тұтынушылардың құқықтарын бұзғаны үшін айыппұлды ұлғайту және т.б. ұсынылады.

Аталған Тұжырымдама 2012 жылғы 18 қыркүйекте Заң жобалау қызметінің мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссияда мақұлданып, Қазақстан Республикасының Үкіметінің 2013 жылға арналған Заң жобалау жұмыс жоспарына енгізілді.

АЛТЫНШЫ. (23-СЛАЙД)

Бірыңғай экономикалық кеңістік аумағында адал бәсекелестік қағидаттарын қамтамасыз ету мақсатында Агенттік Еуразиялық экономикалық кеңістікпен белсенді өзара іс-әрекет жүргізеді.

• Бәсекелестіктің бірыңғай қағидаттары мен қағидалары туралы келісім шеңберінде біздің қатысуымызбен 12 НҚА әзірлеу және қабылдау көзделді, олар қазір келісу сатысында. Аталған мәселе бойынша мен ағымдағы жылғы мамыр-маусым айында ЕЭК бәсекелестік және монополияға қарсы реттеу министрі Н.Ш Алдабергеновпен, сондай-ақ Ресей ФМҚ басшысы И.Ю. Артемьевпен бірнеше кездесу өткіздім.

Анықтама:

- 1. Бәсекелестіктің жай-күйін бағалау әдістемесі;*
- 2. Монополиялық жоғары (төмен) бағаны айқындау әдістемесі;*
- 3. Бәсекелестік қағидаларын бұзғаны үшін айыппұлдарды есептеу және салу тәртібі әдістемесі;*
- 4. Нарықты трансшекаралыққа жатқызу өлшемі;*
- 5. Бәсекелестік қағидаларын бұзуды тергеу тәртібі;*
- 6. Бәсекелестік қағидаларын бұзу туралы істерді қарау тәртібі;*
- 7. Мемлекеттік және бағалық реттеуді енгізу фактілері бойынша Тараптардың өтініштерін беру және қарау тәртібі;*
- 8. Өзара іс-қимыл, оның ішінде ақпараттық ЕЭК және тараптардың уәкілетті органдарының өзара іс-қимыл тәртібі;*
- 9. Монополияға қарсы саясат саласындағы тараптардың НҚА тізбесі;*
- 10. Бәсекелестік туралы модельдік заң;*

11. Құпия ақпаратты қорғау және оны таратқаны үшін жауапкершілік тәртібін айқындайтын келісім;
12. Темір жол көлігі ұйымдарының әрекеттерімен олардың құқықтары мен мүдделерін бұзу туралы олардың өтініштерін ЕЭК қарау қағидасы.

• Осы жылы ЕЭК өкілдерінің қатысуымен Қарағандыда, Новосибирскіде, Өскеменде «Бірыңғай бәсекелестік саясат – Бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыру және оның тиімді жұмыс істеуінің қажетті шарты» атты тақырыпта «дөңгелек үстелдер» сериясы өткізілді.

«Дөңгелек үстелдер» өткізу проблемалар және оларды шешу жолдары талқыланған бизнес субъектілері мен үш елдің бәсекелес ведомстволары арасындағы диалог алаңы болды. Жалпы, бірінші кезектегі міндет заңнаманы үйлестіру, тосқауылдарды алып тастау, тауарлардың еркін жылжуы болып табылады.

ЖЕТІНШІ. (24-СЛАЙД)

Бизнес үрдістерді автоматтандыру.

Бизнес үшін әкімшілік тосқауылдарды төмендету мақсатында «Е - бәсекелестік» ақпараттық жүйесін енгізу арқылы бизнес үрдістерді автоматтандыру бойынша жұмыстар жүргізудеміз.

«Е - бәсекелестік» жүйесі мыналарға мүмкіндік береді:

1) Экономикалық шоғырлануға өтінішхаттарды қарау мерзімдерін қысқарту, сондай-ақ тауар нарықтарына талдаулар жүргізу, Доминанттар тізілімінен үзінді беру.

2) қағаз жүзіндегі құжат айналымын қысқарту және электрондық құжат айналымына көшуді қамтамасыз ету:

- нарық субъектілері БҚА-ға экономикалық шоғырлануға өтінішхатты тек қана электрондық түрде жіберу;

- нарық субъектілері нарыққа талдау жүргізу үшін Агенттікке ақпаратты тек қана электрондық түрде жіберу;

- БҚА басқа мемлекеттік органдардың электрондық ақпараттық қорларына қолжетімділік алады.

3) Экономикалық шоғырлануға өтінішхаттарды қарау және тауар нарықтарына талдау жүргізу ашықтығы. Нарық субъектілері БҚА-ға құжаттарды қарау үрдісін онлайн режимінде бақылай алады.

4) тауар нарықтарына мониторинг жүргізу және электронды түрде өнімнің монополиялық түрлері бойынша тоқсан сайын ақпарат алу.

Аталған жүйе жуық арада енгізілетін болады.

(25-СЛАЙД)

Елдегі бәсекелестіктің жалпы жағдайы нарық субъектілері арасында монополияға қарсы заң нормаларын жете түсіне бермейтіндігін көрсетеді.

Жекелеген мемлекеттік органдар мамандарында бәсекелестік құқық білімінің жеткіліксіздігі монополияға қарсы заңнама нормаларына қайшы келетін шаралар мен шешімдер қабылдауға алғышарттар тудырады.

Бұл ретте, қазақстандық жоғары оқу орындарында монополияға қарсы ден қою мәселелері бойынша арнайы пәндер жоқ.

Осыған байланысты, Білім және ғылым министрлігіне оқу бағдарламаларына «Бәсекелестік құқық» міндетті пәнін енгізу, сондай-ақ Қазақстанның жетекші ЖОО-ларда монополияға қарсы реттеу саласындағы мамандарды дайындау бойынша базалық кафедраларын құру бойынша ұсыныстар жібердік.

Бұдан басқа, «Болашақ» халықаралық стипендиясының аясында оқыту үшін басым мамандықтар (магистратура) тізбесіне «Бәсекелестік құқық», «Бәсекелестік саясат және экономика» бағыттары бойынша мамандандыруды енгізуді ұсындық.

Құрметті депутаттар, сөзімді қорытындылай келе бәсекелестікті дамыту заң жүзінде барлық мемлекеттік органдарға бекітілген және жергілікті, республикалық және ұлттық деңгейде жүзеге асырылуы тиіс.

Сондықтан, аталған баяндамада айтылған проблемалық мәселелерді шешу бәсекелестікті дамытуды да, сонымен бірге жалпы елдің әлеуметтік-экономикалық жағдайын да елеулі арттыруға мүмкіндік береді.

Агенттік отандық экономиканың тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету бойынша жұмыстарды жалғастыратын болады.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ!